

vesti in samoljubja ter odločnejšega naglašanja svoje individualitete, podlaga vsemu pa mora biti kultura.

Tako mi je pisal mož, ki želi, da bi se v prosveto sešel shod slovenskih književnikov in umetnikov, kjer bi se razjasnil marsikateri pojem takó n. pr., da je idealist kakor realist lahko „velik“ pisatelj, da le ne presega mej ni idealizma ni realizma, da so idealni spisi lahko prav takó lepi, kakor realni, a biti morajo na podlagi resnice in ne loviti ter tavati visoko nad zemljo, kjer ni nič; da je vspeh idealno nadahnjene ga spisa pač mnogo večji nego oni, v katerem pisatelj samo posnema realiste ako ne piše nič iz svojih izkušenj, ampak prinaša le reminiscence iz pročitanih romanov, strogo držé se struje, v katero se je sam ne vede zakaj, zaljubljen.

Povedati bi bilo treba, da je idealni Schiller velik takó kakor bolj realistično nadahnjeni Goethe, da hudomušni, nagajivi, celó cinični Heine tudi ne vživa zastoj svoje slave; da idealni Fogazzaro, eden najslavnejših živečih pesnikov in pisateljev italijanskih ne uživa ni za trohico manj slave nego realistični D'Annunzio, da idealni, rahločutni Gregorčič je baš tako velik kakor močni realistični Aškerc itd., da bi naši ljudje ne silili vsi za enim, dási nimajo ni zmožnosti, ni izkušenj istega.

Vse to bi se lahko dalo obširno razpravljati na shodu slovenskih književnikov, katerega nam vendar priredite — Vi, ki ste k temu poklicani v prvi vrsti!

Márica.

Uboga gospa Amalija!

Saljivo-resna črtica. — Spisala Demetrija.

Mogočno je stopal g. Črmelj po svojej prostornej pisarni. Pušil je smodko ter pošiljal oblake dima proti stropu. Postal je sem pa tje, ter čudno zmajal z glavo. Okoli usten mu je krožil zadovoljen nasmeh. Star kakih 45 let, bil je še vedno lep mož. Stroga kritikarica, sodila bi morda, da je g. Črmelj nekoliko preokrogel. Njemu pa debelost ni delala preglavice, saj je vedel, da njegovej velikej rasti pristojna dobro. Glavo so mu pokrivali črni, polni, sem pa tje nekoliko pobeljeni lasje. Ovalno rudeče lice, pa mu je obdajala krasna polna brada na kojoj je bil tudi jako ponosen. —

Uganiti je bilo lahko, da se šteje mož med one srečne ljudi, kojim se ni težko boriti za vsakdanji košček kruha. Vse njegovo bitje in kretanje, bilo je elegantno. Toileta izbrana, lasje počesani skrbno v dva valčka čez visoko čelo. Tudi svetili so se nekam čudno in prijetno dišali. No gospod Črmelj je menda jako nerad gledal one bele niti, koje so drzno naznanjale bližajočo se zimo. Kaj mu neki sili v tem trenutku tako poredno zadovoljni nasmeh na ustni?! Da, da, še vedno mu neopisno ugaja oni prizor iz dijaškega življenja.

Pogumno je korakal četi součencev na čelu, ko so ohlajali neukrotno nevoljico nad dvojkami v matematiki — s pobijanjem oken — g. profesorju. Še sedaj mu oni

„brin, brin“ tako krasno v spominu donit naravno. Ali joj groze! policist ga zgrabi tako nedelikatno za ramo, da bi bil najraje zaupil bolečine. O ta nepoklicani varuh postave! kar iz zemlje je zlezel. Saj so bili vendar na vseh koncih ulice varuhi postavljeni. S kratka, vtaknili so ga v luknjo.

Šola mu je dala za vselej slovo.

„Kaj naj počnem z njim?“ zdihoval je ubogi oče.

„No, tistega visokega uradnika tam pri gozdnem uradu hočem prositi, da ga sprejme v svojo pisarno“.

Višji uradnik ga je res sprejel v svoj urad. Se ve, da se je zanimal za oni neprimeren red v vedenji. Nehoté mu je všel smeh pri odkritosrčni izpovedi mladega grešnika. — Posedanje v zaduhlej sobi mlademu Tončku ni bilo všeč. Ko se mu je povedalo, da mora po končanem praktikiranju še dobro leto študirati, dospela je nevolja njegova do vrhunca. „Le ne učenja več!“ zdihal, je nejevoljen v spominih na preživelo, viharno šolsko dobo.

„Oče, ta stan ni za me!“ obrne se naravnost k temu nekega dne. Začudeno ga oče pogleda izpod čela. Neverjetne se mu zdé sinove besede.

„Menda se ti ljubi šaliti z menoj!“ zagodrnja nad njim.

„Ne, ne, učenja imam že dovolj. Ako hočem postati uradnik, moram še jedno leto mučiti se z učenjem. To pa ni za me. Ne bojte se pa, da bom pohajal. Dobil sem si delo pri našem sosedu, lesnem trgovcu. Pogoji so ugodni; jutri pojdem že tja vsaj mi ne bo vedno beračiti pri vas, za par krajcarjev!“

„Delaj kar hočeš! Brigal se ne bodem za te nič več. Vselej si se kazal nevrednega sina. Storil sem za te, kar mi je bilo v moči. Kakor si bodeš postlal, tako bodeš ležal; tvoja skrb“.

Minulo je par let. Gospodar mu je bil jako premožen podjeten mož.

„O ko bi mogel jaz kedaj priti do tolikega denarja“ mislil si je Tonček v svojej mladej glavici.

„Vse je še možno!“ oglašalo se je v njem. Prihraniš si nekaj novcev; očka imajo tudi nekaj in — lep si, oženiš se lahko jako bogato!“

Minolo je zopet nekaj let. Nad vrati dvorišča v predmestji bilo je čitati: Anton Črmelj, trgovec z lesom. Zopet in zopet je čital to ime: „Vendar enkrat sam svoj gospod!“ dejal je in si vihal dolge brke.

„Še manjka marsikaj“ govoril je sam seboj, „konji, kočija, najprej seve hiša. A vse to bo tudi, le naj zvedo ljudje da se ženim bogato! Vse dobim, kar mi bo treba. A kje dobiti tako ženo? O to mi ne dela skrbi. Deset na jeden prst, samo da se zyé, da si hočem poiskati družice. Če tudi ne lepa, samo da je petična!“ tako je naš znanec končal svoj zanimiv dan, danes pač navaden samogovor.

Ko so redkozobe ženice v sosesčini zvedele za ta sklep g. Tončka, oj kako so se trudile, da bi mu poiskale ženico.

„Koliko ima?“ bilo je prvo njegovo vprašanje vselej. „15 tisoč premalo. Meni je treba več!“

Nekega dne zdrdra elegantna kočija po mestni ulici, v njej pa sedi z vsem ukusom opravljen g. Črmelj.

Črna, najmoderneje prikrojena obleka; neizogiben svetel cilindar, glace bele rokavice, to se vse tako lepo prilaga, da marsikatero žensko oko obvisi se zanimanjem na njem. Voz se ustavi nekoliko streljavov zunaj mesta. Nad vrati se svetlita v zlatih črkah besedi: Villa Amalia. „Ime je lepo“ misli si gospod Tonče, a še lepši so tisočaki; 40.000 lep denar!“

Skozi umetno železno omrežje vrta zapazi žensko bitje, v svetlo modrej obleki. Že se bliža durim, katere je hišni postrešček odprl. Za njo pa drobno koraka star gospod, njen oče.

„Čast mi je predstaviti se vam. Moje ime itd.“

„Veseli nas neopisno. Dobrodošli na našem domu. Moja hčerka Amalija, ste gotovo že vganili!“ hitel je starček, predstavlja je svojo hčer.

Čudno je bilo vendar g. Črmelju, ko je gledal pred seboj svojo izvoljeno. Čeravno ni bil tako natančen glede lepote bodoče žene, vendar si jo je mislil nekoliko lepšo. Videl jo je danes prvič. Naznanil je pismeno svojo željo in odgovorilo se mu je, da se ga pričakuje z veseljem. O ko bi le te čudne rumene barve ne imela in onih zaspanskih očij! In da bi oni nos ne bil tako kljukast in velik!“

Osrči se vendar ko se domisli tisočakov.

„Privadim se“, misli si, tudi na te pogreške

No, gospodičina Amalija je bila neizmerno srečna, ko jo je gosp. Tonče obsipal z uljudnostmi in nezasluzenimi pokloni. Kako blaženo se je nasmehnila, ko je tako nežno stisnil ročico njeno ter jo rahlo poljubil. „Kje se je neki temu priučil“ mislila si je za trenutek. — Po vsem mestu se je raznesel glas, da se ženi gospica iz „Ville Amalije“. — Mimogrede omenjeno bila je Italijanka, a to g. Črmelja ni strašilo, saj je imela novce.

„Komaj v 32. letu njene dobe, rešil jo je princ iz začaranega gradu!“ norčevale so se mlade gospice iz šole gredé. Tudi prijatelji niso Črmelju prizanesli. Čestitali so mu k „izvrstnemu“ ukusu. On je imel pa za vse te porednosti, le filozofičen nasmeh češ, kaj meni lepota žene? Žena je sredstvo v dosego namena. Kako zavidljivo ga bodo ti bedaki gledali, ko se bode vozil v krasnej kočiji z najdražjimi, iskrimi konjiči? Kako nevošljivo se bodo ozirali v najlepšo hišo, ki v bodoče zraste v središči mesta! Tako in jednako se je tolažil, ko se mu je nagajalo. Bližal se je dan poroke. Razven g. Amalije se ga pač nikdo ni tako veselil nego njen oče. In ko je slednjič napočil tako težko pričakovani tronotek, blagoslovil ju je starček solznimi očmi, želeč jima vso srečo. Sreča! da, da, kako vse drvi za teboj in marsikdo misli: moja je, imam jo, v trenutku, ko mu liki opolzki jegulji izmuzne iz roke morda za vselej!

Mala, a najokusneje opravljena, na račun Amaljinih tisočakov kupljena hiša sprejela je gospodinjo med svoje zidove.

Prve dni se je kazal res uzornega soproga. Kmalu pa je začel po malem zanemarjati dom in soprogo svojo. Izgovorov mu ni nedostajalo nikdar. Vso krivdo zvalil je

na ogromno delo, koje mu prizadeva kupčija.

Gospa Amalija pa je samotna zdihovala: „Udova sem pri živem možu!“

Minolo je par let. Upanje, da jo Bog blagoslovi z otroci, zapuščalo je ubogo Amalijo bolj in bolj. Hotela je vendar imeti za to malo namestilo. Preskrbela si je lepo število dvo- in štirinogate družbe, koja jej je saj deloma krajšala dolge zimske ure. Ko često le ni mogla molčati in je možu v krepkih besedah očitala njegovo nebrižnost do nje, jemal je g. Črmelj klobuk in tiho odhajal. Kaj mu je bilo za njene solze, koje je v svoji bridkosti in onemoglej nevoljici pretakala? Vse to pa še ni bilo najhuje.

Nekega dne pride do nje stara ženica iz podstrešja.

„Gospa, povedati vam hočem nekaj, če ni res, pa recite mi, da sem grda lažnjivka. Vedno postaja tú po stopnicah. Včeraj sem videla, kako so jo gospod za brado prijeli in, in — oh, ne smem povedati. Če zvedó, takoj me iz hiše zapodé in kaj naj počnem reva potem?“

„Le brzo z besedo na dan! Jaz hočem vse vedeti, vse, razumete me, stara?“

„Ej no, če me ne ovadite vam pa povem. Poljubil jo je tudi.“

„In ona?“

„Ona se je nasmejala in ko je mene zagledala, stekla po stopnicah navzdol.“

Sicer medle, zaspane sive oči gospe Amalije imele so v tem hipu čuden sijaj. Nenavadna rudečica zalila jej je rumenkasto lice. Molčala je in siloma je zadržavala nevihto, ki je drvela na dan. Konečno se pa ni več mogla premagovati. „O tedaj ni bila moja slutnja prazna? Ta razuzdana šivilja nasmiha se vedno tako čudno, ko me sreča. A narediti hočem konec tem zahrbtnim komedijam. Iz hiše se mi mora pobrati — ta kača!“ hitela je vsa v jednej sapi. Dve debeli solzi utrnili sta se jej po lici, kateri je pa naglo obrisala, da bi jih stara ne zapazila. Ta vest jo je zadela, kakor strela iz jasnega. Kaj tacega si vendar ni mislila o svojem možu, kojega je ljubila kljub njegovim premnogim slabostim —

Gospod Črmelj se vrača navadno iz svojih kupčijskih potov, ko je miza že pripravljena. Danes pa je obednica prazna, miza pogrnjena s pisanim prtom. Črmelj stopi v ženino sobo in glej! toča se vsuje nanj. On pa vzame molče zopet klobuk in edide...

Naslednji dan je bila gospa bolna. Poslalo se je po zdravnika, ž njim pa je prišel tudi bogati očka. O, kako skrbno je pogledoval g. Tonče svojo bolno ženo! Ne za trenutek je ni zapustil. Ko sta bila zopet sama, zatrjeval jej je najsveteje, da je sama gola laž, kar se jej je povedalo. Začasno je zopet vladal mir in stari gospod ni slutil najmanj o hudem nastopu mej zakonskima. — Čez par dni jo obiše prijateljica iz bližnjega mesta. V živahnem pogovoru pride na vrsto tudi — mož. Živo jej je gospa Amalija opisala zadnjo vojsko. Tiho je prijateljica vse poslušala, zraven se pa nasmehovala nekam nenavadno. — Le ne bodi preveč optimistinja, draga moja in ne daj se varati od svojega dobrega možicelja. Vem da te zadene neprijetno kar ti razodenem, a mora

biti, da ti odprem oči. Tvojega soproga sem videla šetati z ono koketno šiviljo Regino po našem mestu. Poznam jo že izza časa, ko mi je šivala: „Je li to res možno, vzkliknila je komaj potolažena gospa Amalija, da me ta berač tako nesramno vara? Sem li to zaslužila, da mi z nezvestobo plačuje, da sem ga izvlekla iz dolgov ter ga naredila uglednega moža?! Zastonj jo je prijateljica tolažila, zaježiti ni mogla potoka vročih solz!“

„O kako brezmejno nesrečna sem, ločiti se dam od njega. Tacega življenja varuj me Bog.“ —

Začuden je pogledoval g. Črmelj vrnivši se sé svojih opravil domov ženo svojo. „Zopet nekaj!“ mislil si je, a vprašal ni po vzroku njenega vedenja. Tudi trdnega spanja pravičnega mu to ni kalilo. Gospa Amalija pa je še vedno upala, da je morda zopet pomota, da ni videla prijateljica prav. Zraven ni zatisnila vso noč očesa, ter premišljevala kako se na lastne oči prepriča, o njegovej nezvestobi. Domišlja jej je pomagala! Prihodnjega dne pokliče k sebi malo sorodnico, dvanajstletno Anko. Predloži jej listek sledeče vsebine:

Jako rada bi Vam naznanila novico posebne važnosti! Ali Vam je možno danes ob 6. pop. v spodnjem delu ljudskega vrta? Prosim pismenega odgovora, katerega denite v žekno peči pisarne svoje, da ga vzamem, ko grem po veži mimo, ne da opazi kedo. Na veselo svidenje! Srčnim pozdravom in...

Regina.

Po stopnicah priskaklja mala Anica. Gospod Črmelj stoji na vežinih durih ter prižiga smodko. Napravil se je po navadi v kavarno.

„O ti mali paglavček, kje si bila?“ Pri tetki, odgovori mu mala.

„Pa tako grde, vmazane prste imaš. Za tako učenko!“

„Nisem vedela, da imajo tetka tako poln črnilnik!“ hitela je Anka zarudevša do ušes. „Pri teti si pisala?“ vpraša zategnjeno g. Črmelj. „Čudno saj zna teta sama pisati!“ — Da, seve da znajo, a menda je bilo za koga družega, ker sem spodaj podpisala drugo ime ki se začne z besedo R. „Vsega imena tedaj ne veš?“ „Ne več.“

Čez dve uri se g. Črmelj vrne domov. Ko odpre pisarno, pade na tla listek znane vsebine. Čita ga naglo. popraska se za ušesom in se glasno zahrohoče: „O ti, tica, hotela si me vjeti a ne boš me! Le čakaj, prepričam te za vselej, da sem ti — zvest — mož. Sede, vzame polo papirja ter piše:

Gospica Regini!

Obžalujem, da ste se spozabili tako hudó ter tolmačili mojo, prirojeno mi prijaznost, tako krivo. Ako mi imate povedati kaj važnega, mogoče kar se tiče moje kupčije? — potem prosim storite to lahko v navzočnosti ljubljene mi ženke. Ona bi tak korak smatrala lahko za nezvestobo, in tega varuj Bog. Saj so jej že itak ljudje polnili ušesa z obrekovanjem, ker so naju videli na stopnicah, ko sva pregovorila kot poštena človeka par besed. Kako hudobno in krivo je to obrekovanje, veste najbolje Vi. To naj Vam bo dovolj!

Črmelj.

Položil je pismice v pečino žekno, vratca tiho zaprl,

odšel po vežnih durih, a vrnil se v hišo po dvoriščnih. Pod stopnicami bila je majhna shramba za veternece in zimska okna. Imela je malo okence iz kojega se je videlo po veži. V ta prostor je zlezal g. Črmelj. Komaj si je napravil opazovališče nekoliko primerno, že zasliši po stopnicah rahle korake. Že je v veži gospa Amalija. Previdno se ozre na vse strani. Nobene žive duše. Naglo zdrči do peči. Prav smešno se skloni k vratcem, odpre, zagrabi pismo in zdrči zopet navzgor. Z vso silo je zviti g. Črmelj zadrževal smeh, ko je videl to čudno kretanje svoje žene.

Zvečer se je vračal nekoliko prej domov. Najbrže ga je radovednost gnala, da vidi učinek svojega lista. O kako ga je gospa Amalija z veseljem sprejela! Večerja je bila imenitna. Obsipala pa je soproga z vsemi ljubeznjivostmi in prijaznostmi. Bila je danes res srečna in on se jej je smejal v pest. Je li še dolgo živela v tem prepričanji o zvestobi svojega soproga, ne vem! —

Književnost in umetnost.

Iz maloga sveta, Česki spisal Gustav Pfliger Moravski, hrvaški prevod izdala Matica Hrvatska. — Stvar ni nova, marveč že precej stara in tudi hrvaški prevod je izšel že pred lepo vrsto let. Toda uverjena sem, da našim Slovenkam ta roman še ni znan. In zakaj bi pač ne posegli včasih v literaturi nekoliko nazaj, posebno če nam ponuja kaj tako lepega, kakor baš navedeni roman. Čitala sem ga z velikim zanimanjem in obžalujem le, da ga nisem mogla čitati v izvorniku, ker žal — nisem zmožna češčine. Ker se morda večini mojih kranjskih sester tako godi, priporočam toplo hrvaški prevod, saj hrvaščina je dostopna vsakemu Slovencu brez posebnega truda. Toda k dejstvu: Pfliger nam riše v svojim romanu socialno bedo začetkom našega stoletja in pred revolucijo leta 48. Kaže nam pa tudi, kako je bil v tistej dobi še zanemarjen češki narod, kako so le tuji veljali in vspevali a domačini so bili teptani trpini. Kaže nam pa tudi, kako se je jel češki narod zavedati baš v oni dobi svoje narodnosti. Vmes pa vpleta toliko romantično ganljivih, razburjajočih in mičnih prizorov, da ne moremo knjige z lepa iz roke spustiti, dokler je do cela ne precitamo. Posebno dobro je pogodil značaje brezsrčnih, krutih nenasitnih tovarnarjev. Ob kratkem knjiga je pravi biser, kojega morem le toplo priporočati.

Danica.

Razno.

Smrt znamenite umetnice Na Dunaju je umrla 14. junija t. l. slavna dvorna igralka, K. Wolter (omogućena grofinja O' Sullivan) v 63. letu svoje starosti po dolgi in mučni bolezni. — Ona je bila jedna najznamenitejših umetnic, zlasti nedosežna v klasičnih ulogah. Njeni izborni igri so se po pravici divili vsi, ki so imeli priliko prisostovati njenim igram, dasi so ji pristaši nove (moderne)